

'Tes yeux sont revenus
d'un pays arbitraire
où nul n'a jamais su ce que
c'est qu'un regard
ni connu la beauté des yeux,
beauté des pierres
celle des gouttes d'eau,
des perles en placards'
Mourir de ne pas Mourir
(Paul Eluard)

communiceren. Door haar steeds opnieuw uit *Capitale de la douleur* van dichter Paul Eluard voor te lezen, komen er opnieuw beelden bij haar op, waardoor ze opnieuw gevoelens kan hebben.

Het is essentieel dat een kunstenaar en zijn publiek in staat zijn om met elkaar te communiceren en dat er dus een gebied is van gevoelens, gevoeligheid, empathie, bewustzijn, herinneringen, taalgevoeligheid, een verlangen naar poëzie, harmonie, schoonheid... Dat zit in de essentie van het vermogen tot communiceren.

Etcetera: Ja, maar in deze wereld is communicatie zoals je die kent, verdwenen. Mensen kunnen niet langer met mekaar praten. Het publiek kan de spelers niet meer verstaan omdat hun stemgeluid niet meer tot in de zaal geraakt. Je kan alleen nog verstaan wat de ander zegt als je heel erg dicht tegen hem aan gaat staan. En in de wereld zoals jij die nu beschrijft, lijkt dat niet echt een optie. Heb je dan nog een job als theatermaker?

S.B.: Misschien zou je in zo'n toekomstige wereld bijeenkomsten kunnen organiseren. Daar wordt voorgelezen uit boeken of je leert dingen vanbuiten om ze te kunnen doorvertellen. Misschien krijgt dan plots iemand een traan in zijn ogen en vraagt hij zich verwonderd af wat er gebeurt. En dus vertelt hij het geheim verder en met iedere mens aan wie hij het vertelt, groeit het begrip weer een beetje. Als ik op een constructieve manier over de toekomst probeer na te denken, dan merk ik dat ik eigenlijk niets anders zou willen doen dan wat ik nu doe! Maar het toekomstperspectief zet wat ik nu doe wel op scherp. Wat ik interessant vind, is dat het communiceren van poëzie, verlangens, verdriet... in zo'n systeem zoals in *Alphaville* een politieke daad wordt. En een kwestie van leven en dood. Je wordt anders gewoon neergeschoten.

Voor mij heeft engagement heel veel te maken met verzet. Het verzet om toch altijd weer opnieuw op zoek te gaan naar die menselijke essentie, naar het mysterie achter de tijd, die altijd maar door gaat. Je probeert steeds opnieuw om de tijd stil te zetten en om de verbeelding aan het werk te zetten. Camus spreekt in *L'Homme Révolté* over het feit dat de tijd stil staat in een beeldhouwwerk. Dat is volgens hem een daad van verzet.

Ik vind zelf ook dat de energie om toneel te spelen met een soort ultiem verzet te maken heeft. Het is een verzet tegen de dagdagelijksheid en tegen het gewone verloop van de dingen. Als de communicatie wegvalt, moet je terugvallen op de essentie van de menselijkheid, op de ontmoeting van ik en de ander. Dus wordt het een ondergronds verzet, van hoop en geloof in een nieuwe toekomst. Net als nu dus, maar dan een beetje heftiger!

Etcetera: Hoeveel toekomst zit er al in dat heden van jou?

S.B.: De computer in *Alphaville* zegt: 'There are times when reality becomes too complex for Oral Communication. But legends give it a form by which it pervades the whole world.' Door verhalen of legenden is het in zo'n wereld toch mogelijk om een bepaald perspectief op de realiteit met mekaar te delen. Ik las laatst een interview met Benjamin R. Barber, naar aanleiding van zijn boek *De infantiele samenleving*. Daarin maakt hij een analyse van de samenleving als een infantiele gemeenschap, en dit op twee manieren. Ten eerste worden kinderen vanaf een steeds jongere leeftijd tot consumenten gemaakt. Maar daarnaast worden volwassenen ook kinds gehouden doordat ze op heel individuele behoeftebevrediging afgaan.

Dat heeft tot gevolg dat er geen solidariteit meer is, geen gemeenschapsgevoel. Tevens heeft niemand nog een beeld van de impact die zijn actie heeft op iemand anders. Volgens Barber is het consumeren, de handeling zelf, het feit dat je naar de winkel gaat om iets te kopen, in de openbare ruimte, niet langer een handeling die zich afspeelt in de gemeenschap van burgers. Je bevindt je wel in de 'openbare' ruimte, maar er is geen enkele notie van mede-burgerschap: van het feit dat je die omgeving deelt met andere burgers. In die zin kan je wel zeggen dat de toekomst zich nu al afspeelt. Maar ik geloof dat zelfs in zo'n wereld de verhalen overeind blijven staan: Shakespeare, Tsjechov... de dingen die we nog steeds delen en verstaan. Ik geloof dat er zelfs in een toekomstwereld nog iets daarvan zou overblijven, een rest. Zoals een beetje haar op onze rug van in de tijd dat we nog een *pelske* hadden. Die teksten, die verhalen, die legendes blijven bestaan en ze blijven ons binden.